

МЕЛЬНИК Анастасія,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014 Середня освіта,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ПЕРЕМІТЬКО Кіра,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014 Середня освіта,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

СІНЬКО Софія,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014 Середня освіта,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник –

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної
літератур і методик їх навчання

Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Тетяна СКУРАТКО

**СУЧАСНА МАТЕРИНСЬКА ПРОЗА В СУЧАСНОМУ
МЕДІАПРОСТОРИ**

У сучасній українській літературі війни особливе місце відводиться пам'ятувальній літературі як своєрідному «духовному пам'ятнику» загиблим захисникам України. Вагоме слово сказали і матері Героїв, присвятивши твори світлій пам'яті своїх синів. Їхні твори ми відносимо до так званої сучасної материнської прози. Погоджуємося з думкою, що «сам феномен материнської прози не новий у літературі, адже твори, написані матерями про своїх дітей, існували в різних традиціях. Однак ми пропонуємо використовувати термін «материнська проза» для позначення конкретних зразків сучасної літератури про російсько-українську війну, які відрізняються від «загального масиву» текстів жанрово (переважно це художньо-документальна проза) й тематично (написані матерями про синівгероїв). Вважаємо, що з часом таких текстів буде більше навіть на загальноукраїнському рівні, адже зберегти світлу пам'ять про дорогих

людей, які служили Батьківщині, – природно, особливо в умовах війни за виживання, яку змушений вести український народ» [8, с. 5].

Зауважимо, що кожен регіон має свої яскраві зразки материнської прози, адже сьогочасна ненажерлива війна уже забрала багатьох вірних синів і доньок України. В контексті літературного Тернопілля варто виокремити такі яскраві зразки материнської прози, як художньо-документальну повість Лесі Орляк «Ти зробив усе, що зміг» (присвяченої світлій пам'яті сина Олександра Орляка) [4] та книгу спогадів про живі події російсько-української війни Марії Вітишин «Мій син – кіборг» (присвяченої світлій пам'яті сина Івана Вітишина) [1].

Переконані, що твори материнської прози мають бути в полі зору сучасних українців. Читати і популяризувати такі твори – наш святий обов'язок, адже так ми віддаємо шану нашим Героям. Для підростаючого покоління читати сучасну материнську прозу вкрай важливо, оскільки перед ними з книги постане яскравий приклад дієвої любові до Батьківщини, бо «Любов риє окопи, і живе в них, / і гризе у них лід із розрізаної пляшки, / коли хоче пити у мінус двадцять. / Любов виходить на бойові чергування, / піднімається на позиції / з грижами, з температурами, із простатитами, / із контузіями, з астмами і алергіями, / з високою імовірністю / не повернутися, / з думками про когось / найважливішого. / Все зносить, вірить у все, / сподівається всього, все терпить!» [2, с. 101].

Зауважимо, що важливу роль у популяризації сучасної української материнської прози набуває мдіапростір, у якому дедалі частіше центральне місце відводиться образам полеглих Героїв, їхніх матерів, дітей тощо. У цьому контексті варто виокремити діяльність освітніх волонтерських організацій, які активно на своїх сторінках у соцмережах популяризують сучасну материнську прозу. Так, наприклад, учасниці освітнього волонтерського проєкту «Патріотичні й небайдужі» (м. Тернопіль) [5] на офіційній сторінці у Facebook (<https://www.facebook.com/profile.php?id=61555874657142>) часто публікують дописи про проведені зустрічі із матерями Героїв, які є авторами сучасної материнської прози.

Учасниці освітнього волонтерського проєкту «Патріотичні й небайдужі» (Н. Сеньовська, Т. Скуратко) часто ініціюють обговорення книг Лесі Орляк «Ти зробив усе, що зміг» [4] та Марії Вітишин «Мій син – кіборг» [1] із учнівською та студентською молоддю із запрошенням авторів та директора книжкового видавництва «Джура» (м. Тернопіль) Василя Ванчури, де «побачили світ» ці яскраві зразки материнської прози. Зустрічі із матерями

Героїв завжди трепетні, бо «всередині людини – спогади про пережите, мрії про майбутнє, туга за кимось, ненависть до кривдника, мужність захистити слабшого, сильніша за відстань любов, смак улюбленого морозива і запах поту після футболу, властивість чхати, коли дивишся на сонє, вміння бачити сни, відчуття тяглості поколінь. І ніжність» [3, с. 16]. Переконані, що такі зустрічі є вкрай важливими, бо, справді, погодимося із «Патріотичними й небайдужими», що «СВОЇХ МАЄМО ЗНАТИ В ПЕРШУ ЧЕРГУ!», своїх маємо шанувати в першу чергу! Здобувачам освіти важливо донести позитивний образ українського Захисника, розказати, що Героями стають звичайні українці, які у своєму серці мають велику любов до Батьківщини. Як зауважують учасниці освітнього волонтерського проєкту у соцмережах (<https://www.facebook.com/profile.php?id=61555874657142>), важливо підростаючому поколінню донести, що пам'ять має бути дієвою. Читати і популяризувати книги материнської прози – це дієва пам'ять! Погоджуємося, що «цінними в обох зразках материнської прози є вставки-світлинки, на яких старшокласники мають можливість розглянути обличчя хоробрих захисників України. Цікавими для огляду школярами, на наш погляд, будуть світлинки побратимів Сашка Орляка – бійців протитанкового батальйону 128-ї окремої гірсько-піхотної бригади після виходу з Дебальцевого, а також світлина Сашкавоїна «Мій блокпост тепер там, де рукою подати до раю ...» із книги Лесі Орляк «Ти зробив усе, що зміг». Викличуть зацікавлення, переконані, і світлинки з книги Марії Вітишин «Мій син – кіборг» (розділ «Фото з сімейного архіву»)» [8, с. 106]. У цьому контексті заслуговують на увагу творчі презентації-огляди книг материнської прози, які проводять «Патріотичні й небайдужі», адже це дає змогу запам'ятати дітям та молоді образи наших Героїв; так формується культура пам'ятування. Учасниці освітнього волонтерського проєкту переконані, що ознайомлення здобувачів освіти із кращими зразками материнської прози «доцільно було б організувати у нетрадиційній формі, вдаючись до певного типу нестандартних уроків, наприклад: урок-літературний портрет письменника; звуковий альбом; уроквідеоогляд; урок-реквієм; заочна подорож; урок-зустріч, урок-виставка» [6, с. 96]. Саме тому «Патріотичні й небайдужі» зустрічі-обговорення книг материнської прози із підростаючим поколінням проводять у нестандартній формі. Кожну таку подію учасниці проєкту висвітлюють на своїй офіційній сторінці у Facebook [5], що сприяє популяризації сучасної української літератури війни загалом і материнської прози Тернопільщини зокрема.

Отже, сьогодні надважливо формувати культуру пам'ятування

українців. Вагому роль у цьому відіграє сучасний масмедійний простір, а материнська проза є вдячним матеріалом.

Список використаної літератури

1. Вітишин М. Мій син – кіборг. Тернопіль: Джура, 2022. 96 с.
2. Дронь А. Тут були ми [Текст]: поезія. Львів: Видавництво Старого Лева, 2024. 112 с.
3. Дронь А. Гемінгвей нічого не знає [Текст]: коротка проза Львів: Видавництво Старого Лева, 2025. 168 с.
4. Орляк Л. Ти зробив усе, що зміг. Художньо-документальна повість. Тернопіль: Джура, 2017. 88 с.
5. Патріотичні й небайдужі. Офіційна сторінка. URL : <https://www.facebook.com/profile.php?id=61555874657142>
6. Скуратко Т., Сеньовська Н. Особливості вивчення патріотичної повісті Лесі Орляк «Ти зробив усе, що зміг» на уроках літератури рідного краю в навчальних закладах Тернопільщини. *Перехресні стежки та поза ними: розвиток жанрів та стилів у літературі (присвячена 75-річчю з дня народження професора Миколи Ткачука)*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції, 7 листопада 2024 року / за заг. ред. С. В. Бородіци. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2024. С. 94-98. URL : [//dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/3522](https://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/3522)
7. Скуратко Т., Сеньовська Н. Розширення тематики літературного краєзнавства (на матеріалі вивчення книги Марії Вітишин «Мій син – кіборг»). Тенденції і перспективи вивчення літератури у середній і вищій школах: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 січня 2025 року / за заг. ред. Н. Р. Грицак. Тернопіль: Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 2025. С. 154-159. URL : [//dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/35663](https://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/35663)
8. Скуратко Т., Сеньовська Н. «Материнська проза»: патріотичне виховання на уроках літератури рідного краю. Поділля. Філологічні студії : електронний збірник наукових праць. Головний редактор М. Торчинський. Хмельницький, 2025. Випуск вісімнадцятий. Том другий. С. 103-109. URL: <https://elar.khmnpu.edu.ua/items/dc0f34d8-90a8-4337-a809-398f825ff38b>